Вежбање 4 – домаћи задатак из српског језика

Језичка култура, историја језика, дијалекти

47. Допуни реченице одговарајућом речи која је изостављена у изразу.

маковог, пиринчаног, иглама, мишју, мравињаку, лављу

а) Ако се неко сасвим повукао, прикрио, одустао од учешћа у збивањима, кажемо да се он сакрио у _____ рупу.

б) Ако се неко труди да буде неприметан, онда се он прави мањи од _____зрна.

в) Ако је неко немиран, узрујан, узбуђен због нечега, каже се да он седи као на _____.

48. У реченицама су подвучени изрази. Повежи израз са његовим значењем тако што ћеш поред сваке реченице уписати **број** испред значења које тај израз има. Једно значење је сувишно.

А. Питали смо га зашто је закаснио, а он је слегнуо раменима. _____

Б. Чим је то изговорио, угризао се за језик и заћутао. _____

В. Севао је очима зато што га нико није слушао. _____

Значења израза:

1) покајати се; 2) плашити се; 3) бити збуњен; 4) љутити се.

49. Прочитај следећу реченицу:

Пошто је за добру организацију великих спортских такмичења потребно много људи, а често нема довољно новца, организатори се ослањају на помоћ волонтера, међу којима увек има доста ученика основних и средњих школа.

Реч **волонтер** из реченице значи:

а) одабрани ђак неке школе, који се бави тимским спортом;

б) млади спортиста, представник своје земље на такмичењу;

в) особа која добровољно и бесплатно обавља неку службу;

г) лице које ради без препоруке уместо стално запослених.

Заокружи слово испред тачног одговора.

LIVEWORKSHEETS

50. Прочитај одломак из дела *Уметност и њена историја*.

Најзначајнија црта римске архитектуре јесте коришћење лукова. Овај је изум играо малу или никакву улогу у грчком градитељству, премда је, вероватно, био познат и грчким неимарима. Саставити лук од посебних, клинасто углављених каменова прилично је сложена вештина.

А. Реч **неимар** из текста значи:

а) вајар; б) историчар; в) градитељ; г) састављач.

Заокружи слово испред тачног одговора.

Б. Напиши реч која има исто значење као реч **црта** из прве реченице. _____

51. У *Речнику српскога језика* значења речи **кухиња** обележена су бројевима од 1 до 3 и дефинисана су на следећи начин:

1. а. просторија (ређе посебна зграда) у којој се кува, припрема јело, храна. **б**. организована исхрана уз неку установу, фабрику и сл. за њене чланове; менза: ђачка~, школска~, **2**. начин, вештина кувања, припремања јела; само јело, храна: француска~, **3**. *фиг*. место, средина, центар где се смишљају, одакле се шире лажне вести, клевете, пропаганда, сплетке и сл.

Пронађи под којим се бројем у овом речнику налази значење речи **кухиња** у следећој реченици:

Има много ресторана познатих по српској кухињи.

То значење се у речнику налази под бројем:

а) 1.а. б) 1.б. в) 2. г) 3.

Заокружи слово испред тачног одговора.

LIVEWORKSHEETS

52. Ово је део једне странице из *Речника српскога језика*. На основу понуђених одредница одговори на питања.

ПИПЕТА – ПИСАЉКА

пипѐта ж фр. *стаклена цевчица с гуменим наставком за увлачење и истискивање течности у малим количинама, капима.*

пипи̏рёвка ж *врста народног плеса, кола.* • **играти пипиревку (некоме)** *чинити беспоговорно оно што други хоће, захтева (обично за казну).*

пи̏пкати (се), -ā̀м (се) несвр. *у дем. значењу: пипати (се).*

пи̏пнути (се), -нём (се) *свр. према пипати (се).*

пи̏р м (мн. пи́рови и пи̏рови) *свечан, богато припремљен ручак, велика гозба, част; свадба.* • **златни ~** *прослава педесетогодишњице брака, златна свадба.* **крвави ~** *беспоштедна борба, крвави рат.* **сребрни ~** *прослава двадесетпетогодишњице брака, сребрна свадба.*

пирами́да ж грч. **1. а.** мат. *геометријско тело коме је основица неки полигон, многоугао, а бочне стране троуглови са заједничким врхом:* четворострана ~. **б.** *уопште предмет који има широку основицу која се сужава према врху; хрпа, гомила која има такав облик.* **в.** *фараонска гробница у старом*

пиросфе́ра ж грч. геол. *ужарена унутрашњост Земље.*

пиротѐхника ж грч. *техника израде муниције, експлозивних и запаљивих материјала, ракета и сл.*

пиротѐхничā̀р м *стручњак за пиротехнику.*

пи̏рошка ж рус. *врста дугуљастог уштипка пуњеног сланим надевом (обично сиром).*

пируѐта ж фр. *многоструки кружни окрет око своје осе као врста балетске, плесне фигуре.*

пи̏сак, пи́ска м (мн. пи́скови и пи̏сци, ген. -ко̄ва̄ и пи̏сāка̄) **1. а.** *део дувачког инструмента који се ставља у уста и дувањем изазива звук.* **б.** *део цигарлука, луле који се држи у устима.* **2. а.** *висок, оштар, пискав глас, врисак, писка (обично о гласу детета и неких птица).* **б.** *уопште танак, пискав звук (свирале, фруле и сл.); такав отегнут звук какве сигналне направе (код локомотиве, брода, сирене и др.).*

пи̏сāљка ж *оловка; уопште оно чиме се може писати (без мастила).*

А. Реч **пирамида** пореклом је из:

а) грчког језика; б) француског језика; в) енглеског језика.

Заокружи слово испред тачног одговора.

Б. Ког је рода именица **писак**?

а) мушког рода; б) женског рода; в) средњег рода

Заокружи слово испред тачног одговора.

В. Како гласи номинатив множине именице **писак**? _____

Г. Погледај значење одреднице **пир**. Поред речи **златни** стоји знак ~. Напиши реч уместо које стоји тај знак. _____

LIVEWORKSHEETS

53. Ово је део једне странице из *Речника српскога језика*. На основу понуђених одредница одговори на питања.

пи̏љар, -а́ра м *трговац воћем и поврћем.*

пиљàрица ж **1.** *женска особа пиљар.* **2.** фиг. ир. *особа која много говори, оговара, сплеткари.*

пи̏љарница ж *продавница воћа и поврћа.*

пи̏љевина ж *отпадни материјал у виду ситних честица насталих при тестерисању, стругању, турпијању.*

пи̏љити, -и̏м несвр. разг. (у некога, у нешто) *нападно упрти поглед, нетремице, упорно гледати, избечити се, буљити.*

пинакоте́ка ж грч. *галерија, музеј слика.*

пи̏нгвин, -и́на м нем. зоол. *у мн.: род морских, пре свега поларних птица кратких, закржљалих крила које не могу да лете, али вешто пливају* Impennes *(у јд.: таква птица).*

пи̏нгпонг м енгл. спорт. *стони тенис.*

пи̏нија ж бот. *врста високог, црногоричног, игличастог дрвета, бора* Pinus pinea.

пи̏нтер м нем. *бачвар, качар.*

пи́нути, пи̏нём свр. *сасвим мало, незнатно отпити, пијуцнути.*

пинцѐта ж фр. *алатка у облику машица за прихватање ситних или других предмета који се не држе прстима (у употреби у амбулантама, лабораторијама и др.).*

пи̏он, пио́на м фр. **1.** шах. *в. пешак (2).* **2.** фиг. презр. *онај који некоме беспоговорно служи за спровођење његових циљева, политике, идеје и сл.*

пиòнир, -и́ра м фр. **1.** вој. *припадник инжењеријско-техничког рода војске.* **2.** *онај који је у каквој научној, културној или др. делатности први открио, основао нешто, увео неку новину, зачетник, родоначелник.* **3.** ист. *члан дечје друштвене организације, којом су у социјалистичкој Југославији била обухваћена деца од 7 до 14 година.*

пи̏рамидàлан, -лна, -о *који има облик пирамиде.*

пирàмидни̏, -а̄, -о̄ *који се односи на пирамиде, пирамидалан.*

пи̏рат, -а и **пи̏ра̄т,** -а́та м грч. **1.** *морски разбојник, гусар.* **2.** *онај који се нелегално, без дозволе бави каквом делатношћу (издавањем плоча, снимљених видео-касета, књига, емитовањем радио програма и др.).*

пи̏ра̄тскӣ и **пи̏ратскӣ,** -а, -о *који се односи на пирате и пиратство:* ~ брод, ~ издање; уп. гусарски.

пира́тство с *делатност, активност, посао пирата;* уп. пират (2).

пи̏ргав и **пи̏ргаст,** -а, -о *шарен, с пегама, тиграст; рошав, рохав.*

пи̏рӣ, -е̏а м фр. *каша (обично од куваног кромпира).*

пи̏ревина ж бот. *врста корова из пор. трава* Agropyrus repens.

пи̏ринач, -и̏нча м грч. бот. *једногодишња биљка из пор. трава која успева на плављеном земљишту, рижа* Oryza sativa; *плод те биљке (као храна).*

пи̏ринчани̏, -а̄, -о̄ *који се односи на пиринач, који је од пиринча.*

пи̏рит, -и́та м грч. мин. *сјајножути крти минерал, дисулфид гвожђа* (FeS_2) *од којег се добија сумпорна киселина и гвожђе.*

пи́рити, пи̏рӣм (пи́рӣм) несвр. **1.** *слабо, помало дувати (о ветру).* **2.** *дувати устима (ређе мехом или нечим сличним) у нешто:* ~ у ватру, ~ у лице.

пи̏рјан, -а́на м тур. кув. *месо кувано на пари заједно с кромпиром и пиринчем.*

пирја́нити, пи̏рјāнӣм несвр. кув. *готовити, кувати пирјан.*

А. Реч **пингпонг** пореклом је из:

а) немачког језика; б) француског језика; в) енглеског језика;

Заокружи слово испред тачног одговора.

Б. *Месо кувано на пари заједно с кромпиром и пиринчем* назива се:

а) пире; в) пирјан; б) пинија.

Заокружи слово испред тачног одговора.

В. Шта значи скраћеница **мин.** поред речи **пирит**?

а) минималан б) митолошки в) минералошки

Заокружи слово испред тачног одговора.

Г. У следећем низу речи једна реч је пореклом из немачког језика. Означи је:

пионир пират пингвин пинцета

LIVEWORKSHEETS

54. Ако је наведена тврдња у вези са српским писмом и развојем српског књижевног језика **тачна**, заокружи Т, а ако **није**, заокружи Н.

Тврдња	Тачно	Нетачно
Прво словенско писмо је глагољица.	Т	Н
Словени су старословенски језик примили заједно са хришћанством.	Т	Н
Срби су у XIV веку писали повеље, уговоре и законе старословенским језиком са елементима народног језика.	Т	Н
Срби су крајем 18. века књижевна дела писали славеносрпским језиком.	Т	Н
Писменица српског језика штампана је ћирилицом коју је реформисао Вук Караџић.	Т	Н

55. А. Заокружи слова испред дијалеката који су узети као основа српског књижевног језика:

а) шумадијско-војвођански;
б) косовско-ресавски;
в) призренско-тимочки;
г) источнохерцеговачки.

Б. Које је наречје у основи српског књижевног језика? _____

Која су два изговора у основи српског књижевног језика? _____

LIVEWORKSHEETS

56. Заокружи слова испред тачних одговора.

А. Кад је настала ћирилица?

а) крајем VIII века б) крајем IX века в) крајем X века

Б. Ко су творци ћирилице?

а) Константин (Ћирило) и Методије
б) Ћирилови и Методијеви ученици
в) Сава Мркаљ и Захарија Орфелин

В. Ко је пре Вука Караџића реформисао ћирилицу?

а) Доситеј Обрадовић б) Ђуро Даничић в) Сава Мркаљ

LIVEWORKSHEETS

57. Повежи наведене податке из леве колоне са делима на која се ти подаци односе.

1.	Прва граматика српског језика, објављена 1814. године. Штампана је Мркаљевом азбуком.	а) *Српски рјечник истолкован њемачким и латинским ријечма*
2.	Дело је објављено 1818. године. Садржи око 26 000 речи. Штампано је Вуковом ћирилицом и новим правописом.	б) *Писменица сербскога језика по говору простога народа писана*
3.	Расправа, објављена 1847. године. У њој Ђуро Даничић научном аргументацијом брани Вукову реформу.	в) Друго издање *Српског рјечника*
4.	Дело је објављено 1852. године. Садржи преко 47 000 речи. Аутору дела је у раду помагао Ђуро Даничић.	г) *Рат за српски језик и правопис*

LIVEWORKSHEETS

58. Заокружи слова испред тачних тврдњи.

а) Српски језик је источнословенски језик.

б) Словенски језици припадају индоевропској породици језика.

в) Словачки и словеначки су словенски језици.

г) Екавски и (и)јекавски су различити изговори једног језика.

д) Дијалекат је исто што и књижевни језик.

ђ) Косовско-ресавски дијалекат је ушао у основицу књижевног језика.

59. Заокружи слова испред млађих штокавских дијалеката:

а) шумадијско-војвођански;

б) косовско-ресавски;

в) призренско-тимочки;

г) зетско-јужносанџачки;

д) источнохерцеговачки.

60. Заокружи слова испред особина млађих штокавских дијалеката:

а) користи се седам падежа; б) користе се два падежа;

в) заступљена су два акцента; г) заступљена су четири акцента.

61. У Србији има више језика националних мањина. У овом низу наведени су неки од њих. Подвуци их.

енглески, русински, руски, мађарски, српски, француски, ромски

62. Заокружи слова испред два језика чије је писмо ћирилица:

а) мађарски; б) албански; в) бугарски; г) словачки; д) румунски; ђ) македонски.

63. Међу наведеним језицима националних мањина подвуци један који припада романској групи језика.

словачки бугарски мађарски румунски хрватски ромски

LIVEWORKSHEETS